

Кров, пролита для великої мети, не засихає
СИМОН ПЕТЛЮРА.

«Голубь мірра!»

Заможна міська сім'я підгодовувала голодних студентів, часом лаяла радянську владу. Глава сім'ї нікого не лаяв. З його вини полягло близько тисячі солдатів на Близькому Сході, і генерала відправили у відставку. Звільнений упав у маразм і замовк надовго. Він приходив до ями винятково у свята. У Святийвечір 6 січня далекого 1917 року старий прокинувся. Щосили стукнув кулаком по святковому столу і на весь будинок закричав: «Голубь мірра!». Гості злякалися, а господиня пояснила: тільки-но дід згадає, скільки бібцій занепали через свою дурість, кричить «благим матом». Над ним треба гомосно рахувати до тисячі, щоб утихомирити.

2023-й. Уже більше ста тисяч

Минуло багато часу. Я забув дивний випадок. Але згадав минулого тижня. У зв'язку з різдвяним «перемир'ям», оголошеним главою російської держави. Над миротворчою ініціативою путіна встиг помістися увесь світ. Хоча корисніше було б думати над тим, як втихомирити людожера. Рахувати до ста двадцяти тисяч терпіння не вистачить, а з продовженням безглуздої війни цифри втрат росії у живій силі на українському фронті, скоріш за все, за рік зростуть удвічі.

Багато хто підозрює, що людожера не зупинить навіть мільйон жертв. Він ненаситний, і перед смертю здатний погубити все живе. В Україні, в росії, на планеті. Різдвяне «перемир'я», припинення вогню на лінії зіткнення військ у такому контексті — очевидне знущання над розумом, розвивання межі між злом і добром. Утім, ці межі розмиті самим фактом війни — неспровокованим нападом орди на нашу країну.

Не варто раціоналізувати зло. Не варто шукати причин того, чому путін, нібито на прохання гундяєва, вирішив ненадовго надати відпочинок своїм убивцям. Не варто думати, що на московського диктатора яюсь вплинув і в чомусь переконав диктатор турецький. Політичні міркування перекреслює факт: під час свята тривали обстріли українських міст і гинули українці. У Бахмуті та поблизу Соледара тривали кровопролитні бої. Як один за іншим йшли ешелони, навантажені військовою технікою, у Білорусь.

Можна, думаю, погодитися з тим, що «голуби мірра!», задушені путіном перед Різдвам, є інформаційною спецоперацією луб'янки, але навряд чи ця операція придумана для обману прогресивної світової громадськості. Такої громадськості, мені здається, не існувало раніше і, тим більше, не існує зараз. Після «холодній війни» «прогресивні» і «реакційні» в кращому випадку змішалися з нацистами, а в гіршому — приєднались до свит вождів і диктаторів.

Нам у певному сенсі легше. Поки окупанти на нашій землі, треба думати, як їх вигнати і знищити. Всіх. Включаючи «яструбів», «голубів» і тих, хто сподівається на якісь переговори, і тих, хто вимагає стерти Україну з політичної карти світу. Виходом — розберемося, що робити, на яких умовах і з ким укласти перемир'я. Не виключено, що політичний пейзаж росії після війни зміниться до невпізнання. Причому путіну в ньому місця не буде.

Не розділ, а перемога

Однак любителів стукати по столу і кричати про «голубу мірра» в сусідній країні менше не стане. Їх стане більше, а в руках у деяких виявиться ядерний чемаданик. Коли провідні західні політики і політологи зраза Кіссінджеря поубоюють повторення розпаду росії за трафаретом розпаду СРСР, вони думають про ці валізки і про можливі війни із застосуванням ядерної зброї при розділі імперії путіна. Страх

• Точка зору

близького апокаліпсису не дозволяє лідерам західного, та й частини східного, світу доводити до логічного кінця заходи зі стримування російської агресії. Більше того, деякі «реалполітики» вважають кремлівського психопата гарантом нинішнього статус-кво. І роблять усе, щоб глава російської держави не відчував дисконфриту, захоплюючи атомні електростанції, руйнуючи українські міста і села, віддаючи накази про знищення об'єктів критичної інфраструктури в Україні. Скільки українців ще має загинути, щоб перестала діяти домовленість наших союзників про недопущення «ескалації», тобто про фактичну заборону українським Збройним силам атакувати військові об'єкти на власне російській території?

Цього не знають ні у Вашингтоні, ні в Парижі, ні в Лондоні, ні в Берліні. Так, на свій страх і ризик наші військові заважають точковим ударам по складах боеприпасів та аеродромах у глибині території держави, що на нас напала. Але подібні удари — голкові кулі, які не здатні вплинути на загальну ситуацію. А на російських військових заводах з початку масштабної війни повітряних тривог не оголошували, російські залізничні відправлення і приймають військові ешелони за озброєним, на полігонах, де проходять підготовку російські «мобіки», не дають про заходи безпеки. Тобто «ескалації» не бояться. Навіть програючи війну в Ук-

раїні, агресор може проявляти «жесті доброї волі», переміщати свої армії і дивізії, перекидати бомбардувальники із заходу на схід, оголошувати «перемір'я», коли заманеться. І чекати нашої капітуляції або капітуляції Заходу необмежено довго. Завдяки дірам у системі економічних санкцій долларів для оплати вбивць у кремлівському режимі вистачить на кілька років, російське гарматне м'ясо лізе саме в м'ясорубку, а російський телевізор здатний замінити мізки багатомільйонному населенню.

Як не назвати подібний театр абсурду військовим глухим кутом? Як не порадити українцям вийти з глухого кута, розділивши країну за умовною 38-ю паралеллю, як розділили Корею сімдесят років тому китайці й американці, які очолюють війська ООН? До речі, прецедент такого розділу загалом немає в історії людства. Причому, в Сеулі кажуть про історичну помилку (важало розділ тимчасовим), а в Пекіні і Вашингтоні — як про можливий варіант завершення війни.

От тільки для України розділ — не варіант. Він рівнозначний втраті суверенітету і територіальної цілісності. І важко уявити, щоб глава нашої держави погодився на подібне навіть під загрозою розстрілу або втрати підтримки союзників. Наша країна, борючись з ворогом, вистояла майже рік і вистійте стільки, скільки знадобиться для перемоги.

Слава Україні!
Леонід ЗАСЛAVСЬКИЙ.

Українська молитва у святому місці

Слово священноархієпископа Києво-Печерської лаври, предстоятеля Української православної церкви Епіфанія з нагоди першого богослужіння в Успенському соборі

Преосвященні владыки, всечестні отці, дорогі брати і сестри! Христос народився!

Немає справді достойних і повноцінних слів, якими зараз ми можемо висловити подяку Всевишньому Богу за Його велику милість до нас, виявлену в тому, що нині у цьому Домі Пресвятої Богородиці, у соборній церкві Печерської лаври ми урочисто Боже-ственною літургією прославляємо Різдво нашого Спасителя, Господа Ісуса Христа. Понад дев'яносто років тому було відновлено з руїн це святою дар українського народу до ювілею 2000-ліття Різдва Христового, а нині ми святкуємо ніби друге народження і цього соборного храму, і самої нашої Лаври Печерської. Бо з них відходить штурмовий дух нечестивої вчненя «русского міра» і повертається дух істинного духовного служіння святою православною і українською церквою.

Велика наша подяка Пресвятій Владичиці Богородиці, домою і уділом якої є це свячене місце. Цього року виповниться 950 літ від часу, коли за переданням Сама Вона покликана будівничих для зведення соборного храму обителі Печерської і послала їх з Царгорода до Києва, щоби тут, над берегом Дніпра — нового Йордана, виросла церква, яку сучасники будівничтвва справедливо назвали подібною до небес.

Цей відпочатковий духовний зв'язок між Києвом і Царгородом, між Церквою Русі-України і Матір'ю-Церквою Константинопольською та повнотою православія ми оновили нині, згадавши у молитві Вселенського патріарха Варфоломія та представителів автокефальних помісних православних церков. Адже саме від Царгорода було принесено до нас світло євангельської проповіді, від обителі Святого Афону преподобний отець наш Антоній прініс на ці гори благословення творити обитель за зразком найкращих монастирів Вселенського патріархату.

Ми віримо і відчуваємо, що нині молитовно з нами радіють преподобні отці печерські на чолі з великими світільниками благочестя — Антонієм і Феодосієм. Радіють на небесах святителі Іларіон — перший уродженець Русі на Київському митрополічному престолі та подвижник, який тут розпочав своє служіння, а також і князі київські —

Священноархієпископ Києво-Печерської лаври, предстоятеля Української православної церкви Епіфанія урочисто прославляв Різдво нашого Спасителя, Господа Ісуса Христа.

ганьбилоса через спокусливу поведінку тих, хто забув про покликання бути смиренними робітниками у винограднику Божому, а не пихатими боярами посеред нібито своєї ватчини.

Сьогодні, у цей урочистий день свята Різдва Христового, коли чотири роки тому в Києві вперше було публічно представлено Томос про автокефалію Православної церкви України, я хочу нагадати, що належність до неї православних вірних у нашій державі, православних громад та монастирів є їхнім канонічним обов'язком. Тож як і тоді, так і нині ми закликаємо: двері нашої Церкви відкриті, ми хочемо досягти єднання всіх православних навколо Київського престолу, навколо автокефальної Православної церкви України — однієї з рівнозначних і рівноправних автокефальних церков-сестер Вселенської православної, яка на українській землі несе своє служіння рідному народові будь-якого зовнішнього контролю, втручання чи примусу.

Як священноархієпископ Києво-Печерської лаври я звертаюсь до братів і сестер: настає час остаточно звільнитися від неканонічного владарювання над вами москві та її слуг, послідувати Томосу, розпочати нову сторічку буття Лаври як справді чернечої обителі, відданій служінню єдиної Христовій Церкві та ближнім своїм — українському народові. Все добре, що складає правдиву тисячолітню традицію обителі Печерської, нехай продовжить своє буття та розквітає, примножуючи спасителіні плоди. А все інше, що потребує очищення — нехай очиститься, з допомогою Божою і нашими спільними зусиллями.

Безперечно, що нинішнього радісного подією ми зобов'язані мужності українського війська, нашим

«І дзвонить пам'ять в наші душі...»

До 90-х роковин Голодомору 1932 — 1933 років в Одеській національній науковій бібліотеці під егідою Міністерства культури та інформаційної політики і в співпраці з Інститутом історії України НАНУ, Одеським історико-краєзнавчим музеєм, Державним архівом Одеської області відбулася всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Голодомор-геноцид як чинник руйнації традиційної культури українців».

Понад три десятиліття українські вчені досліджують страшні події Голодомору-геноциду 1932 — 1933 років. Увага суспільства до цих трагічних сторінок нашої історії не згасає, а нині, в умовах повномасштабного російського вторгнення, набуває особливого значення. Численні конференції та публікації свідчать про актуальність теми. Триває виявлення нових складників джерельної бази і введення в науковий обіг раніше невідомих архівних документів, вивчаються музейні колекції, оприлюднюються матеріали періодичної преси того і подальших періодів та свідчення очевидців. Значним є внесок бібліотек, архівів, музеїв, освітніх, наукових та громадських інституцій.

За браком місця на шпальтах газети пропонуємо вашій увазі найяскравіші фрагменти конференції, яка тривала два дні — 21 та 22 листопада.

Перший день конференції проходив у відділі міжнародних проєктів ОНБ та на онлайн-платформі ZOOM.
Ірина Бірюкова, генеральна директорка Одеської національної наукової бібліотеки, заслужений працівник культури України, зачитала привітання учасникам від Ростислава Карандєєва, першого заступника міністра культури та інформаційної політики України, і поздоровила всіх із Днем Гідності та Свободи, який відзначається щороку 21 листопада на честь початку двох революцій: Помаранчевої 2004-го та Революції Гідності 2013-го, наголосивши на тому, що сьогодні кожен українець на фронті і в тилу бореться за незалежність нашої держави і виборює свою свободу й право на життя.

— Нині декому із сучасників, особливо юній генерації українських громадян, може здатися немислимим, що трагедія такого масштабу, як Голодомор, десятиліттями замовчувалася, а мільйони закатованих голодом жителів України — не відомими світу безіменними мовчазними свідками етнічного та культурно-духовного геноциду українського народу, чий голос ризикавав загубитися, розчинитися у забутті, — зазначила Ірина Бірюкова. — Утім, нашим співгромадянам старшого покоління не треба нагадувати, якими страшними були причини

цій моторошно-тиш. Заперечення та замовчування Голодомору, фальсифікація і приховування його доказів відбувалося в офіційній радянській пропаганді від самого початку і до 1980-х років. Знадобилися десятиліття подвижницької праці — від поданих громадянських ініціатив і наполегливих спроб актуалізувати що болочу тему в колах науковців та просвітан у звизнання у 2006-у Верховною Радою України Голодомору геноцидом, — аби це стало важливим напрямком державної політики національної пам'яті, спрямованої на її інтегрування у загальноєвропейські та світові історичні конструкції. Від часу відновлення незалежності України проведено чимало наукових конференцій, «круглих столів», у ЗМІ надруковано численні свідчення очевидців. У бібліотечних фондах, в архівах України й зарубіжжя нагромаджені великий документальний, довідково-інформаційний запас. Спільними зусиллями ми мусимо відновити історичну справедливість, бо правда потрібна не лише тим, хто пережив цю трагедію, а й молодому поколінню змінотворців, у руках якого наше майбутнє.

— Довгий час період кінця 20-х — початку 30-х років XX століття залишався білою плямою на карті української та світової історії, — зауважила, звертаючись до присутніх, **Ярослава Різнікова, заступниця директора департаменту культури, національності, релігії та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської облдержадміністрації.** — Голод, спрямований на винищення цілого народу, став об'єктом навісного замовчування та ідеологічного табу. Сама лише згадка про нього кваліфікувалася як контрреволюційна діяльність, згодом — як антирадянська агітація і пропаганда. Населення ж на тлі тоталітарної кривої відваханалі вправно освоювало практики мовчання і замовчування, які надали невідомо засвоювалися і підрастаючим поколіннями. Потужна пропаганда та розгалужена жорстка цензур-

на система нейтралізували можливості актуалізації цієї теми в публічному просторі аж до унезалежнення України. Все це поглиблювалося періодичними репресивними заходами радянської влади щодо «українського буржуазного націоналізму» та його носіїв, представників національної інтелігенції впродовж 1940-х — 1970-х років, ідоктринацією суспільної свідомості радянськими міфами. Сьогодні ми маємо спільними зусиллями «перетворювати історичну пам'ять у національну», за визначенням шановного професора Станіслава Кульчицького, який теж бере участь у конференції.

Петро Лук'яничук, кандидат наук з державного управління, директор Державного архіву Одеської області, розповів про досвід дослідження документних матеріалів про Голодомор 1932 — 1933 рр., введення у науковий обіг тисячі свідчень людей, які пережили Голодомор на Одещині, та роботу архіву щодо увічнення пам'яті жертв трагедії:

— Документи нашого архіву дають основний матеріал для вивчення причин Голодомору 1932 — 1933 років, його перебігу і наслідків, особливостей в Одеській області. Це близько однієї тисячі фондів різних установ 1920 — 1930-х років. У 2008-у вийшла друком «Книга пам'яті», що є одним із перших узагальнених результатів роботи, проведеної архівістами, науковцями, працівниками культурно-освітніх закладів, вчителами, студентами, учнями загальноосвітніх шкіл. У науковий обіг введено тисячі свідчень людей, які пережили Голодомор на Одещині, сотні архівних документів, що свідчать про механізми реалізації злочинних дій партійних і державних структур області та районів. Імена людей, які увійшли до «Книги пам'яті», встановлювалися за двома основними дже-

релами — книгами реєстрації актів громадянського стану та свідченнями очевидців. Ця книга створена народом для увічнення пам'яті жертв антинародної влади. Сьогодні нема жодних сумнівів, що Голодомор 1932 — 1933 років був спланований і мав жаливі наслідки для українського народу.

Пленарне засідання розпочалося виступом почесного гостя конференції **Станіслава Кульчицького, доктора історичних наук, професора, головного наукового співробітника відділу історії України 20 — 30-х рр. XX ст. Інституту історії України Національної академії наук України, наукового редактора бібліографічного покажчика «Голодомор в Україні 1932 — 1933 рр.»**. У своїй доповіді учений здійснив порівняльний аналіз голодоморів 1921 — 1923 рр. та 1932 — 1933 рр., визначивши їх як терор голодом, а також відзначив високий рівень підготовки конференції та бібліографічної роботи ОНБ. (Інтер'ю з професором С. Кульчицьким читайте у «Чорноморських новинах» за 29 — 31 грудня 2022 року).

Андрея Граціозі, професор історії університету імені Фрідріха II (м. Неаполь, Італія), член наукової ради Українського історичного журналу, розповів про дослідження звітів та листів італійських дипломатів про голод в Україні 1932 — 1933 рр. у тамтешніх архівах, публікація яких стала першим в Італії документальним свідченням Голодомору.

У виданні «Листи з Харкова. Голод в Україні та на Північному Кавказі в повідомленнях італійських дипломатів. 1932 — 1933 роки» (Харків, «Фоліо», 2007) Андрея Граціозі зазначає: «Україна потребує повернути собі свою історію у всій її повноті, і відповідною точкою може бути Голодомор. Сподіваюся, що публікація цих «Листів», багато років тому надісланих урядові, який не захотів до них прислухатися, нині спричинить те, що українське суспільство з усіма своїми складовими вийдує на основі правди, врівноваженості і справедливості такої «пам'яті», яка допоможе йому зцілити давні рани і швидше просуватися до кращого майбутнього. Я також сподіваюся, що дедалі глибше усвідомлення того, що діялося у XX ст. у її східній частині, допоможе всій Європі зважено віднайти спільне минуле, в якому велика трагедія, про яку нам розповідають італійські консули, займає місце, на яке вона заслуговує. Коли це станеться, сучасні полі-

тичні розбіжності остаточно зникнуть, і Європейський Союз зможе назвати себе справді європейським».

Олександр Музичко, доктор історичних наук, доцент кафедри історії України Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, у доповіді «Голодомор як наслідок трагедії бездержавності» на основі ґрунтовного історичного аналізу висвітлив передумови та причини Голодомору.

Темі «Інструменталізації пам'яті про голодомори XX ст. під час російсько-української війни» присвятив доповідь **Валентин Долгочуб, доктор філософії, бібліотекар і категорії науково-методичного відділу ОНБ, вчитель історії Гулявської гімназії (Одеська область, с. Мар'янівка).** Зазначаючи, що порушення теми надзвичайно важлива, адже інструменталізація пам'яті про голодомори в символічному просторі селища, міста, країни в цілому актуальна нині в контексті збереження нашого історичного, культурного спадку.

Про «Голодомор як фактор геноциду українського народу в контексті російсько-української війни» розповів **Олександр Горділово, головний спеціаліст Південного міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті (м. Одеса).** Зокрема, він зверняв увагу на мети та завдання роботи команди УІНП щодо збереження історії, національної пам'яті українського народу та формування національної ідентичності.

Лариса Дем'янишина, художниця, авторка проєкту меморіального комплексу «Скорботний янгол» пам'яті жертв Голодомору в снт Доброслав, розповіла про ідею створення, етапи побудови й символізм цього комплексу, а також торкнулася трагічних сторінок історії членів своєї родини, які були свідками Голодомору. З доповідями онлайн виступили науковці та бібліотекарі, музейники з Києва, Харкова, Дніпра, Миколаєва, Полтави. 22 листопада, до Дня пам'яті жертв голодоморів та 90-х роковин Голодомору в Україні 1932 — 1933 рр., у читальному залі ОНБ (вул. Акад. Філатова, 1) та на онлайн-платформі Zoom відбулося відкриття виставкової акції «Розскречена пам'ять» та презентація наукового доробку ОНБ — 4-го випуску бібліографічного покажчика «Голодомор в Україні 1932 — 1933 рр.».

(Закінчення на 3-й стор.)

• До 90-х роковин Голодомору

тичні розбіжності остаточно зникнуть, і Європейський Союз зможе назвати себе справді європейським».

Олександр Музичко, доктор історичних наук, доцент кафедри історії України Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, у доповіді «Голодомор як наслідок трагедії бездержавності» на основі ґрунтовного історичного аналізу висвітлив передумови та причини Голодомору.

Темі «Інструменталізації пам'яті про голодомори XX ст. під час російсько-української війни» присвятив доповідь **Валентин Долгочуб, доктор філософії, бібліотекар і категорії науково-методичного відділу ОНБ, вчитель історії Гулявської гімназії (Одеська область, с. Мар'янівка).** Зазначаючи, що порушення теми надзвичайно важлива, адже інструменталізація пам'яті про голодомори в символічному просторі селища, міста, країни в цілому актуальна нині в контексті збереження нашого історичного, культурного спадку.

Про «Голодомор як фактор геноциду українського народу в контексті російсько-української війни» розповів **Олександр Горділово, головний спеціаліст Південного міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті (м. Одеса).** Зокрема, він зверняв увагу на мети та завдання роботи команди УІНП щодо збереження історії, національної пам'яті українського народу та формування національної ідентичності.

Лариса Дем'янишина, художниця, авторка проєкту меморіального комплексу «Скорботний янгол» пам'яті жертв Голодомору в снт Доброслав, розповіла про ідею створення, етапи побудови й символізм цього комплексу, а також торкнулася трагічних сторінок історії членів своєї родини, які були свідками Голодомору. З доповідями онлайн виступили науковці та бібліотекарі, музейники з Києва, Харкова, Дніпра, Миколаєва, Полтави. 22 листопада, до Дня пам'яті жертв голодоморів та 90-х роковин Голодомору в Україні 1932 — 1933 рр., у читальному залі ОНБ (вул. Акад. Філатова, 1) та на онлайн-платформі Zoom відбулося відкриття виставкової акції «Розскречена пам'ять» та презентація наукового доробку ОНБ — 4-го випуску бібліографічного покажчика «Голодомор в Україні 1932 — 1933 рр.».

(Закінчення на 3-й стор.)

• Нова радість стала

Українська молитва у святому місці

Слово священноархієпископа Києво-Печерської лаври, предстоятеля Української православної церкви Епіфанія з нагоди першого богослужіння в Успенському соборі

Преосвященні владыки, всечестні отці, дорогі брати і сестри! Христос народився!

Немає справді достойних і повноцінних слів, якими зараз ми можемо висловити подяку Всевишньому Богу за Його велику милість до нас, виявлену в тому, що нині у цьому Домі Пресвятої Богородиці, у соборній церкві Печерської лаври ми урочисто Боже-ственною літургією прославляємо Різдво нашого Спасителя, Господа Ісуса Христа. Понад дев'яносто років тому було відновлено з руїн це святою дар українського народу до ювілею 2000-ліття Різдва Христового, а нині ми святкуємо ніби друге народження і цього соборного храму, і самої нашої Лаври Печерської. Бо з них відходить штурмовий дух нечестивої вчненя «русского міра» і повертається дух істинного духовного служіння святою православною і українською церквою.

Велика наша подяка Пресвятій Владичиці Богородиці, домою і уділом якої є це свячене місце. Цього року виповниться 950 літ від часу, коли за переданням Сама Вона покликана будівничих для зведення соборного храму обителі Печерської і послала їх з Царгорода до Києва, щоби тут, над берегом Дніпра — нового Йордана, виросла церква, яку сучасники будівничтвва справедливо назвали подібною до небес.

Цей відпочатковий духовний зв'язок між Києвом і Царгородом, між Церквою Русі-України і Матір'ю-Церквою Константинопольською та повнотою православія ми оновили нині, згадавши у молитві Вселенського патріарха Варфоломія та представителів автокефальних помісних православних церков. Адже саме від Царгорода було принесено до нас світло євангельської проповіді, від обителі Святого Афону преподобний отець наш Антоній прініс на ці гори благословення творити обитель за зразком найкращих монастирів Вселенського патріархату.

Ми віримо і відчуваємо, що нині молитовно з нами радіють преподобні отці печерські на чолі з великими світільниками благочестя — Антонієм і Феодосієм. Радіють на небесах святителі Іларіон — перший уродженець Русі на Київському митрополічному престолі та подвижник, який тут розпочав своє служіння, а також і князі київські —

Священноархієпископ Києво-Печерської лаври, предстоятеля Української православної церкви Епіфанія урочисто прославляв Різдво нашого Спасителя, Господа Ісуса Христа.

ганьбилоса через спокусливу поведінку тих, хто забув про покликання бути смиренними робітниками у винограднику Божому, а не пихатими боярами посеред нібито своєї ватчини.

Сьогодні, у цей урочистий день свята Різдва Христового, коли чотири роки тому в Києві вперше було публічно представлено Томос про автокефалію Православної церкви України, я хочу нагадати, що належність до неї православних вірних у нашій державі, православних громад та монастирів є їхнім канонічним обов'язком. Тож як і тоді, так і нині ми закликаємо: двері нашої Церкви відкриті, ми хочемо досягти єднання всіх православних навколо Київського престолу, навколо автокефальної Православної церкви України — однієї з рівнозначних і рівноправних автокефальних церков-сестер Вселенської православної, яка на українській землі несе своє служіння рідному народові будь-якого зовнішнього контролю, втручання чи примусу.

Як священноархієпископ Києво-Печерської лаври я звертаюсь до братів і сестер: настає час остаточно звільнитися від неканонічного владарювання над вами москві та її слуг, послідувати Томосу, розпочати нову сторічку буття Лаври як справді чернечої обителі, відданій служінню єдиної Христовій Церкві та ближнім своїм — українському народові. Все добре, що складає правдиву тисячолітню традицію обителі Печерської, нехай продовжить своє буття та розквітає, примножуючи спасителіні плоди. А все інше, що потребує очищення — нехай очиститься, з допомогою Божою і нашими спільними зусиллями.

Безперечно, що нинішнього радісного подією ми зобов'язані мужності українського війська, нашим

Священноархієпископ Києво-Печерської лаври, предстоятеля Української православної церкви Епіфанія урочисто прославляв Різдво нашого Спасителя, Господа Ісуса Христа.

новітнім героєм. Всім тим, хто нині на полі бою протистоїть нашестю чужинців і тим, хто у цій боротьбі віддає своє життя за Україну, за президента і державну владу, за військи і за весь український народ забувала тут щоденно. Ми вдячні главі держави Володимирі Зеленському, керівництву уряду та зокрем міністерству культури України Олександрі Ткаченку, Національному за

Актуальне інтерв'ю

Олександра МАТВІЙЧУК: «путін боїться не НАТО, путін боїться ідеї свободи»

Минулий рік увійде в історію не тільки як рік початку повномасштабної війни. У 2022-у Україна вперше отримала Нобелівську премію миру.

Лауреатом однієї з найпрестижніших нагород у світі стала правозахисна організація «Центр громадянських свобод». Утім, навіть така визначна для країни подія за традицією не обійшлася без бурхливого обговорення із засудженням у соцімережах. Українців обурило, що Нобелівський комітет вирішив цього разу розділити премію між правозахисниками росії, України та Білорусі.

Багато хто побачив у цьому кроці бажання підживити старий радянський міф про «братні народи». Знайшлися й ті, хто вимагає від українських правозахисників показово відмовитися від отримання Нобеля.

Рішення Нобелівського комітету в Україні мало хто розглядав як антипутінський крок і як відзнаку опору спільному злу з боку правозахисників. Людям, які роками говорили про воєнні злочини, що їх чинила російська армія в Чечні та Україні. Людям, які допомагали заарештованим учасникам протестів. Людям, яких не чули та намагалися маргіналізувати. Саме тому білоруський правозахисник Олександр Біляцький, чия країна

фактично перебуває під окупацією росії, вже другий рік сидить у тюрмі, а діяльність російської організації «Меморіал», яка послідовно виступала проти війни в Україні всі роки, офіційно заборонили ще до початку повномасштабного вторгнення.

«Голос правозахисників нарешті став видимим», — каже виконавча директорка Центру громадянських свобод Олександра Матвійчук, яка займається захистом прав уже понад 20 років. Її організація допомогала заарештованим на Майдані, першим політ'язням в окупованому Криму, серед яких були Олег Сенцов, Олександр Кольченко, розповідала про тортури росіян над полоненими в «Ізоляції».

Уже всім рокам центр документує воєнні злочини російських окупантів і шукає нові юридичні механізми притягнення їх до відповідальності. Втім, сама Олександра мріє про час, коли робота Центру громадянських свобод буде непотрібною для України.

В інтерв'ю «Українській правді» (https://www.ppravda.com.ua) лауреатка Нобелівської премії миру розмірковує про майбутній трибунал над путіним, російськими і білоруськими правозахисниками та свої плани після перемоги.

перший раз ув'язнювали за сфабрикованою кримінальною справою, я приїхала в Мінськ, була на цьому суді, коли оголошувалася цей ганебний вирок. Ми працювали з «Вясною» спільно багато років. Ми бачили всі ці проблеми авторитарного режиму, це відображення загальної негативної тенденції, яка йде в регіоні. І законодавцем мод цієї тенденції в нашому регіоні є росія. І, власне, ми всі і в рамках національних кордонів, і, що важливо, на міжнародному рівні, бо права людини універсальні, з цим боролися.

Так само з «Меморіалом». Я можу сказати, що в мене нема жодних етичних застережень. Це люди, які довели відданість цінностям прав людини своєю роботою, а не просто словами. Але і слова важливі. Вони завжди називали війну війною, вони завжди говорили, що окупація Криму — це порушення міжнародного права. Вони всі ці всі роки працювали разом з нами для захисту і допомоги українським політичним в'язням. Ми спільно здійснювали місії документування.

І в той момент, коли це стало для нас неможливим, вони збирали для нас інформацію — для них це було більш безпечно. І, власне, тому «Меморіал» зараз заборонений, а Олександр Біляцький — в тюрмі.

Я би сказала, що ця премія правозахисникам, які спільно боролися проти спільного зла, яке знову намагалися утвердитися і доминувати в нашій частині світу. — Щодо спільного зла — я з тобою погоджуюсь. Водночас важливі й обставини. Хтось із моїх знайомих правозахисників у розмові зауважив, що збоку ця ситуація все одно виглядає дивно. Це те саме, якби, наприклад,

міністративними утвореннями, а «органи влади» цих утворень — органами без представницької дієздатності. Після бурхливих дискусій делегати дійшли висновку, що подальше перебування в рф території компактного проживання ерзян означає остаточне зникнення їх як народу: «Жоден аспект політики російської федерації або Республіки Мордовія не спрямований на збереження ерзянського народу, його національної ідентичності, культури, мови, релігії. Крім того, політика кремля щодо ерзя, як і інших фіно-угорських народів, спрямована на якнайшвидше розчинення в російському етносі. Російська федерація проводить політику прихованого етноциду щодо ерзя».

Ерзяни не лише звинуватили російську владу в етноциді, а й прямо заявили про своє бажання створити окрему державу, детально окреслили її кордоні, політичну форму та державні устрій. Реалізація громадянськими ерзянського народу права на збереження і розвиток своєї національної ідентичності, мови та культури будуть закріплені в конституції. До території держави увійдуть землі Республіки Мордовія, Пензенської, Ульяновської, частини Нижньогородської, Рязанської та Самарської областей. Державою матиме такий адміністративний устрій: всім кантонів (з них два татарських — національні) й автономна Мокшанська Республіка. Столицею федерації буде Саран Ош. Затверджено державні герб і гімн.

З'їзд також постановив, що до здобуття незалежності Ерзянського Народу боротьбу ерзянського народу за самовизначення очолять народні представницькі органи та головний староста. У формуванні представницьких органів можуть брати участь лише ерзяни. З'їзд визнав ерзянами тих, хто відкріп і публічно заявляє про свою приналежність до ерзянської нації та може довести свою спорідненість з особою ерзянського походження — незалежно від рівня родинних зв'язків. Також ерзянини — це людина, яка оволоділа ерзянською мовою на рівні, достатньому для вільного спілкування, і визнає себе частиною ерзянської нації, не маючи навіть краплі ерзянської крові.

Конгрес засудив вторгнення рф в Україну, мобілізацію на землях корінних народів, висловив солідарність з протестувальниками в Дагестані, Якутії та інших колоніальних республіках, підтримав декларацію про деколонізацію росії, ухвалену в Празі 23 липня 2022 року та закликав усі поневолені народи рф до боротьби за розвал імперії й утворення незалежних держав на окупованих землях цих народів.

У роботі конгресу в статусі гостей взяли участь комі, карели, іжорці та марійці. Своїми вразливими подивлявся член президії конгресу, політичний емігрант нової хвилі: «Рідного естонця до нас як до чужого народу помітно зріс. Головне те, що з'їзд різко вивів ерзянську тему з фольклорної площини в політичну. У повітрі відчувається енергія: ерзя, і естонці розуміють, що росія вийшла на завершальний етап свого існування і в 2024 році будуть визначені кордони нових держав».

Можна зауважити, що не варто видавати бажане за дійсне. Але в рф є близько ста поневоєних росіянами народів, багато з яких висловили не тільки невдоволення, а й прагнення до свободи і державності. І, відверто кажучи, це тільки початок. Зважаючи на втрати росіян на полі бою, на нещодавно історичну й зворушливу промову президента Зеленського до Конгресу Сполучених Штатів і на чітко очевидні прагнення неросіян усереднити рф, нинішній рік має бути не вельми сприятливим для російських імперіалістів.

Асколь Лозинський, правознавець, громадський діяч у США.

тет. Ми дізнаємося про це через 50 років, коли оприлюднять поки що тимчасово засекречені документи.

Але я бачу величезну кризу з розумінням прав людини. І вона не стосується тільки питання повномасштабної війни, яку веде російська федерація. Бо коли я на всіх міжнародних майданчиках кажу, що це не війна двох країн, а це війна двох систем — авторитаризму і демократії, — то я знаю, про що говорю.

Бо всі ці роки ми, правозахисники, спостерігали, що навіть у країнах розвиненої демократії починали набирати вагу сили, які відкріто ставлять під сумнів універсальні принципи «Загальної декларації прав людини». Зараз навіть у країнах розвиненої демократії люди, які живуть і приймають рішення, зокрема, яку владу обрати і яка має бути програма у цієї влади, — це по-колоніально, як і не так нашими цінностей прав людини, як теми, хто їх успадкував, як споживачі цінностей прав людини. Вони за них не боролися.

«Цінності — це те, що визначає твою поведінку не тоді, коли тобі легко». Я спеціально цю фразу вставила в нобелівську промову. Бо коли ми говоримо про цінності прав людини, це не просто словосполучення, яке треба говорити, оскільки так належить. Це те, що визначає твою поведінку.

А в країнах розвиненої демократії сучасні покоління здатні легко обмінювати права людини і свободи на якісь там економічні досягнення, на ілюзію безпеки, на якісь там обіцянки якоюсь там величі. Тобто вони не розуміють, що таке свобода і що таке права людини, і тому проводять такий розмін. І це дуже небезпечне явище. Тому що (щез раз) права людини і мир — дуже взаємопов'язані.

Якщо ти вже задала саму церемонію вручення Нобелівської премії миру, хотіла би зачитати два уривки промов. Слово Олександри Матвійчук: «Російський народ буде нести відповідальність за що ганебну сторінку своєї історії та прагнення силоміць відкріпити колишню імперію». І слова керівника «Меморіалу» Яна Рачинського: «Зовсім не варто говорити про національну або будь-яку іншу колективну провинку хоча б тому, що поняття «колективна провинка» рідко відкрідається правосю свідомістю».

Що б ти відповіла своєму колезі, до якого ти ставишся, безумовно, з повагою?

Мені дивно пояснювати «Меморіалу», тому що хто, як не вони, розуміють значення відповідальності й ось цього непокараного зла для того, яким буде наше майбутнє.

Я здогадувалася, що мій колега, певно, мав на увазі юридичний концепт вини. Бо є різниця між юридичним концептом вини і відповідальністю. Бо дійсно, якщо говориш про юриспруденцію, то вина — це те, що ти зробив своїми руками. Але ж мова зараз іде не про це.

(Далі буде). Сєвгіль МУСАЄВА. Фото Дмитра ЛАСІВА.

Ракурс

На життєвих перехрестях

У вроцлавській перукарні Одеські оповіді Таміли

Переді мною в люстрі — білява чарівниця з гарними, великими, уважними очима. — Скажіть, скільки б ви обрізали? — запитує, звісно, польською.

— Ось стільки, — відповідає білява красуня й підносить кінчики мого волосся вгору, а я чую знайомий акцент. — Ви звідки? — запитує українською. — Ой, як добре чути нашу мову! З Одеси. Нокаут.

Я у своїй улюбленій перукарні у Вроцлаві придовжу до ладу втомлене погодинним умовами та сценічними ескападами волосся. Біляву чарівницю зовати Таміла. Я в повному захопленні від того, що вона — з Одеси! У мене вельми виняток ставлення до цього міста. Мене понесло... Спогади про родичів з вулиці Бебеля, 56, наші з татом відвідини міста його молодості, «Одеські оповідання» Ісака Бабея, одеський шамонцес, одеська мова... До того ж, щойно завершилися пригословили вдалі виступи у Вроцлавському польському театрі, на сцені якого три дні поспіль була Одеса 1920-х у формі вистави Яна Шурмея «Zmierzsch-wiłem...», якраз за славновісними оповіданнями Бабея.

Уж! Вифонтанували всі своє захоплення, я врешті притихла. Тепла вода приємно потекла на маківку.

— Чи ваші рідні у безпеці? — цікавлюся. — Так... усі в Одесі. Якби не чоловік, я би в житті з Одеси не виїхала. — Але ж там стріляли... І це можуть... — Та... що там они мене стреляли пар раз. Там тихо...

Таміла дуже стримана, спокійна, зосереджена, а в очах... щось таке... Несамовитий погляд... Звідкілясь... з мого дитинства, чи що?... Вправними рухами роблячи масаж моєї ефірної голови, Таміла перериває тишу. Тихесенько так, із задумою муркотить: — Я здвонила додому. Так мама каже: тюлька на Привозе єсть, бомби не падають, жити можна. Цікаво, що українці без почуття гумору робили б? Та просто не були б українцями! Нації б не існувало.

Ми розговорилися. Я розповіла, що у виставі про Одесу втілююся в найпотужніший її символ: Молдавчанка, описаний у класичній літературі й оспіваний у піснях легендарний мікрорайон Одеси. — Та ви що? Нащо ж! — спалахують зеленими вогниками очі Таміли. — Так я там жила якийсь час, на вулиці N. І, я вам скажу, коли переїхала до помешкання мого брата, він мене попередив: у квартири над нами кто...тупотять. Перепутуйте: як то — тупотять? «Увидишь, там целое стадо!» — каже. Наступного ранку чую: гугуп, луп-луп-луп... — Мої вимиті коси огортаються рушником.

— Так там, виявляється, чудачка одна живе, Рая, а у неї — десятеро котів. Під Новий рік коесь стукіт у двері. Відчиняю — Рая. Такає себе, тудасюда, з чолком до глаз і з пляшкою коньяку. Вибачте, мовляв, за гармидер постійний: «Мої коты — бенешен, скачут на шкафы, а потом оттуда — на пол». Ось і галас. Кажу їй: «Та зачем вы, я ж коньяк не п'ю!»

З моїм волоссям у рушнику ми переміщуємося назад до кресла з лостром.

— Так ця Рая, виявляється, працює на Привозі! Мегафончиком. Оголошення різні в трубу читає. Коли говорить — її ж майже не зрозуміти... То як же вона в мегафон? — У моє волосся втирається несамовито пахучий балзам. Клеопатра...

— А як щодо типарово одеського мовного колориту?

Смертельна ДТП

У вівторок, приблизно о шостій годині ранку, на вулиці Чорноморської Козачка в Одесі сталася смертельна ДТП. Попередньо встановлено, що 36-річний місцевий житель, керуючи мікроавтобусом «Mercedes-Benz Sprinter», здійснює з'їзнення із запаркованим вантажним автомобілем «DAF FT». У результаті аварії постраждали двоє пасажирів мікроавтобуса: 42-річний чоловік загинув на місці, а 41-річний — з травмами голови доставлений до лікарні.

Поліцейські встановлюють усі обставини аварії. Вирішувється питання щодо внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей за частинною 2 статті 286 («порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, що спричинили смерть потерпілого або заподіяли тяжке тілесне uszkodження») Кримінального кодексу України.

Хабар за дозвіл

На Одещині затримали посадовця селадної адміністрації, який вимагає хабара за дозвіл на розміщення МАФу. Зловмисника затримали 9 січня оперативники управління стратегічних розслідувань в Одеській області та слідчі відділу №3 Одеського райуправління поліції №1 під час одержання другої частини (2500 доларів) неправомірної винагороди. Факт одержання першого «траншу» як авансу був задокументований шість у грудні.

Загалом за 2700 доларів головний спеціаліст з питань благоустрою однієї із селищних адміністрацій Чорноморської міськради обіцяв вирішити питання про видачу дозволу на розміщення об'єкта торгівлі на території об'єднаної територіальної громади.

Посадовця затримали в порядку статті 208 Кримінального процесуального кодексу України. Вирішується питання щодо повідомлення йому про підозру в учиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 («прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою») Кримінального кодексу. Санкція статті передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна.

Процесуальне керівництво здійснює Суворівська окружна прокуратура.

Безліцензійний алкоголь

В Одеському районі поліцейські задокументували факт продажу алкогольних напоїв без ліцензії.

На різдвяні свята, під час проведення заходів щодо недопущення правопорушень на території обслуговування, співробітники відділення поліції №1 Одеського райуправління поліції №2 виявили, як в одній із крамниць у Дальницькій сільській територіальній громаді без відповідної на це ліцензії жінка торгувала алкогольними напоями. Правахоронці вилучили з магазину 163 пляшки незаконної продукції на суму, за приблизним підрахунками, 20 тисяч гривень. Щодо громадянина складено протокол за порушення порядку проведення господарської діяльності, що передбачено ч. 1 ст. 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Адмінматеріали разом із вилученими речовими доказами скеровані до суду. Жінці загрожує покарання у вигляді штрафу від однієї до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (17000 — 34000 гривень) з конфіскацією продукції чи без такої.

За матеріалами офіційного сайту ГУ Нацполіції в Одеській області.

Оголошення

Оригінали диплома спеціаліста, серія ДІ №013400, виданого Одеським державним медичним університетом у 2002 році на ім'я Ала Альдін Абдулрахман Алдаммад, та додатка до диплома, серія ДІ № 013400, вважати недійсними у зв'язку з їх утратою.

Оригінал диплома доктора медицини, серія ІД № 001818, виданого Одеським державним медичним університетом у 1997 році на ім'я Касемі Мохаммад Імад, та додатка до диплома (виписка) № 001818, вважати недійсними у зв'язку з їх утратою.

Повіщення учасника боєвих дій АБ №239913, видане управлінням персоналу штабу військової частини А23993 27 травня 2020 року на ім'я Чобу Тетяна Миколаївна, вважати недійсним у зв'язку з втратою.

Військовий квиток, виданий Суворівським райвійськоматом у березні 2007 року на ім'я Баланок Олександр Вікторович, 1 липня 1982 року народження, вважати недійсним у зв'язку з його втратою.

На пороховій бочці, або Демонтаж російської федерації

Ерзянський національний конгрес зібрався у вигнанні в естонському місті Отеля 30 вересня 2022 року для розгляду питання про посилення репресій у російській федерації. Делегати після обговорення ухвалили важливі резолюції щодо нових цілей і завдань національного руху, серед яких — боротьба за незалежність Ерзі та відокремлення ерзянської території від рф.

Ерзя — один з найчисленніших фіно-угорських народів рф, що проживає на Поволжі. У всьому російському переписках ерзян часто записують під екзонімом «мордва», об'єднуючи їх в одну національну групу з мокшанцями. Така уніфікація ускладнює розрахунок ерзян. Загальна їх чисельність — близько 500 тисяч.

Ерзянська мова — угро-фінська мова фіно-волзької групи, одна з трьох державних мов Республіки Мордовія, поряд з мокшанською та російською. Ерзяни сповідують християнство (православ'я і лютеранство), а також традиційну національну релігію — інешкипазію.

Вони — один із небагатьох поневоєних московським народів, що мають власну систему національно-представницьких органів. Це — з'їзд делегатів ерзянських політичних партій і громадських об'єднань, рада старших і народний суд.

Ерзянський національний рух трічі офіційно засуджував розв'язання російською владою війни проти України: вперше у 2014 році та двічі — у 2022-у. Підпал військомату в Рузаевці (Республіка Мордовія), а також розповсюдження антивоєнних листівок у Саранську в липні 2022-го пов'язані з ерзянським підпіллям. В Україні проти зрф воюють ерзянські добровольці, є підтверджені дані про втрати серед них.

Російська влада через залякування та переслідування активістів намагалася взяти під контроль ключові органи Ерзя, а зазнавши невдачі, створила паралельні представницькі органи, очолювані бюджетниками, тобто залежними від влади людьми.

«Саме посилення репресій на рідних землях, створення моговоу феюихових структур самоорганізації нашого народу, а також нові військово-політичні виклики в російській федерації спонукали нас до негайного скликання конгресу на еміграції. Ми підготували його в рекордні терміни — менш ніж три місяці. Дискусій щодо місяця проведення конгресу не було. Естонія — це світанок фіно-угорського світу, наша заступниця і наша нація. Естонський народ — наш рідний народ, ми вийшли з однієї історичної та культурної орбіти. Тому як Туреччина не чула для азербайджанців держав, так і Естонія для нас не далека країна», — пояснив голова оргкомітету зі скликання з'їзду.

Уранці 30 вересня до Отели прибули керівництво парафії, естонські політики і культурні діячі, журналісти та науковці. Все місто було вкрито прапорами Естонії та Ерзя. Державний прапор в Отелі відчувачеться дуже виразно — перший естонський прапор був освічений у місцевій церкві в 1884 році. Відкрита конгресу ознаменувалася церемонією підняття прапора Естонії та національного прапора Ерзя, за використання якого торік фсб і міліція почали переслідувати ерзян на їхній батьківщині — в Республіці Мордовія.

Засідання у конференц-залі розпочалося з хвилини мовчання — вшанування пам'яті ерзянського воїна, військовослужбовця ЗСУ Олексія Вещевалова, який планував приїхати на з'їзд делегатами, але 26 вересня загинув у битві з росіянами на бахмутському напрямку в Донецькій області. Решта ерзянських воїнів, які воюють на боці України, мали представляти ерзянське військове братство. Один з них таки встиг отримати чотириденну відпустку й дістався до Естонії. Коли молодий ерзя в формі солдата ЗСУ зайшов до конференц-зали, він миттєво привернув увагу преси та естонської громадськості.

«Важливість цієї події для нашої країни важко переоцінити. Фактично наш народ опинився за залізною завісою. Більше третини делегатів не змогли потрапити на з'їзд. Російська влада тиснула навіть на тих ерзян, які залишилися в рф і були залучені до підготовки та проведення з'їзду в дистанційному режимі. Були люди, які не змогли перетнути всі кордонні і не потрапили до Естонії. Але, незважаючи на всі перепони, всі змогли скликати з'їзд і залучити до нього не лише старших, а й молодь», — розповів боець ЗСУ, молодий ерзянин-ветеран Олександр Бутяжкін.

На розгляд делегатів були поставлені дуже гострі політичні питання. І, що дуже важливо, знайдено консенсус щодо найскладнішого — державного будівництва. Вживання ерзя як народу в складі рф делегати визнали неможливим й обрали утворення федеративної землі Ерзян Мاستор.

З'їзд визначив Республіку Мордовія, Пензенську, Ульяновську, Нижегородську, Рязанську і Самарську області не легітимними територіально-адміністративними утвореннями, а «органи влади» цих утворень — органами без представницької дієздатності.

Після бурхливих дискусій делегати дійшли висновку, що подальше перебування в рф території компактного проживання ерзян означає остаточне зникнення їх як народу: «Жоден аспект політики російської федерації або Республіки Мордовія не спрямований на збереження ерзянського народу, його національної ідентичності, культури, мови, релігії. Крім того, політика кремля щодо ерзя, як і інших фіно-угорських народів, спрямована на якнайшвидше розчинення в російському етносі. Російська федерація проводить політику прихованого етноциду щодо ерзя».

Ерзяни не лише звинуватили російську владу в етноциді, а й прямо заявили про своє бажання створити окрему державу, детально окреслили її кордоні, політичну форму та державні устрій. Реалізація громадянськими ерзянського народу права на збереження і розвиток своєї національної ідентичності, мови та культури будуть закріплені в конституції. До території держави увійдуть землі Республіки Мордовія, Пензенської, Ульяновської, частини Нижньогородської, Рязанської та Самарської областей. Державою матиме такий адміністративний устрій: всім кантонів (з них два татарських — національні) й автономна Мокшанська Республіка. Столицею федерації буде Саран Ош. Затверджено державні герб і гімн.

З'їзд також постановив, що до здобуття незалежності Ерзянського Народу боротьбу ерзянського народу за самовизначення очолять народні представницькі органи та головний староста. У формуванні представницьких органів можуть брати участь лише ерзяни. З'їзд визнав ерзянами тих, хто відкріп і публічно заявляє про свою приналежність до ерзянської нації та може довести свою спорідненість з особою ерзянського походження — незалежно від рівня родинних зв'язків. Також ерзянини — це людина, яка оволоділа ерзянською мовою на рівні, достатньому для вільного спілкування, і визнає себе частиною ерзянської нації, не маючи навіть краплі ерзянської крові.

Конгрес засудив вторгнення рф в Україну, мобілізацію на землях корінних народів, висловив солідарність з протестувальниками в Дагестані, Якутії та інших колоніальних республіках, підтримав декларацію про деколонізацію росії, ухвалену в Празі 23 липня 2022 року та закликав усі поневолені народи рф до боротьби за розвал імперії й утворення незалежних держав на окупованих землях цих народів.

МИНУВШИНА І СЬОГОДЕННЯ

«Березіль» як уособлення модерної України

В одній із поважних бібліотек Одеси до моїх рук потрапив часопис двадцятих років минулого століття під назвою «Нова громада», який видавався в Києві Всеукраїнською кооперативною радою (ВУКОРАДА). У числі 9 від 15 вересня 1923-го в рубриці «З культурного поля» привернула увагу публікація «Мистецьке об'єднання «Березиль». Поряд — дві тогочасні фотографії: режисера Леся Курбаса і колективна — режисерської лабораторії та адміністративної групи об'єднання.

Автор публікації — І. Шевченко. Вочевидь, ідеться про Іону (Іону) Васильовича Шевченка (1887 — 1940) — українського актора і театрознавця. Зокрема він є автором праць «Сучасний український театр» та «Українська драматургія» (обидві — 1929), статті «Молодий театр», його роль і робота», опублікованої у збірнику «Молодий театр. Генеза. Задання. Шляхи» (1991). Репрований у 1937-у.

Стаття у «Новій громаді» починається з інформації про те, що мистецьке об'єднання «Березиль» засноване в березні 1922 року. На чолі його стоїть відомий театральний діяч і режисер Лесь Курбас (повне ім'я — Олександр-Зенон Степанович Курбас. — А.Г.) — «голова об'єднання та його художній колеги».

З погляду сьогодення цікавими для осмислення видаються програми засади творчого об'єднання, яке ставить своїм завданням «переможання дореволюційних психологічних остатків та закладення основ нової культури на підвалинах нових соціально-економічних відносин» (із статуту «Березиль»).

На момент написання статті, як зазначає автор, об'єднання складалося із чотирьох колективів, які називалися «театральними майстернями». Найстарша з них — майстерня № 1 імені 45-ї Червонопрапорної Волинської дивізії — існувала з дня заснування «Березиль». Оглядчак зробив ґрунтовний розвідку того, якими шляхами майстерня дійшла до спорядження з цієї військовою частинною.

Із 1920 року Лесь Курбас стояв на чолі театральних колективів, які працювали переважно в межах Уманського та Білоцерківського повітів за тогочасним адміністративним поділом. У мандрівках ці колективи часто зустрічалися з частиннами 45-ї дивізії. Артисти грали червоноармійцям. І тут, наголошує І. Шевченко, між ідейними мистцями та ідейними «бойовиками» встановилася дружба, яка щодня поглиблювалася, і коли основне ядро театральних колективів Л. Курбаса заснувало «Березиль», а при ньому — першу майстерню, ця дружба закрипіла шляхом шестомісячної над колективом. Слід зауважити, це шестомісячне моральне підтримку «Березиль» у той час, коли йому доводилося боротися за визнання та добування засобів для життя. (Додам від себе: в умовах принизливого голоду, жорстокого холоду, масової розрухи як наслідку громадянської війни. — А.Г.) Зі свого боку майстерня №1 зробила шефові подарунок — поставила дві революційні п'єси «Жовтень» та «Урр».

Навесні 1923-го колектив презентував велику роботу — драму німецького письменника Герога Кайзера «Газ» у постановці

Група членів об'єднання «Новий театр» з режисером Лесем Курбасом.

і входила до складу об'єднання на правах майстерні №3. Театральна майстерня №4, за твердженням І. Шевченка, була заснована в березні 1923 року. До неї, пише він, увійшли відомі й кращі актори української сцени. У ній були представлені артисти колишнього «Молодого театру» — Добровольська, Мануйлович, Саміленко, Смеречка, Бондарчук, Василько, Долина, колишнього державного драматичного театру — Гакебуш, Каргольський, Мар'яненко, Сердюк, театру імені Франка — Блакитний, Натко, театру-студії імені Франка — Бучма, Гіряк, Народного театру — Шевченко, Гуменко і кілька молодих, ще невиданих публіці імен, переважно учнів Леся Курбаса з музично-драматичного інституту імені Лисенка.

Якщо 1-а майстерня, за словами автора «Нової громади», була науково-дослідною лабораторією, то 4-а мала задовольнити потреби масового глядача, потреби серйозного театру часів післяреволюційних змін. На відміну від інших, зазначає І. Шевченко, роботою останньої керувала режисерська колегія під головуванням Курбаса у складі Бондарчука, Бучми, Василька, Долини, Ігнатючка, Лопатинського, Шевченка. Сезон мав розпочатися 1 листопада, тому репетиції тривали майже щодня. Першою готували виставу за романом американського письменника Е. Сінклера «Джиммі Хігінс», в постановці головного режисера Л. Курбаса. Серед залпнованих до постановки — п'єси «Людина маса» і «Машиноборці» Е. Толлера, «Герой» Дж. Сінга і в загальному відношенні «Макбет» В. Шекспіра, «Вільгельм Тель» Ф. Шіллера та «Сава Чалий» І. Карпенка-Карого.

Художньо-декоративною частиною тоді керував професор В. Меллер, а музичною опікувався композитор А. Бущинький. Поруч із режисерською колегією, наголошує автор публікації, важливою складовою театрального процесу була продуктивна діяльність режисерської лабораторії, яка створювала методи творчості — будувала театрального виводу, його елементи та їх поєднання.

Професійний погляд І. Шевченка спрямований і на факси цього факту новаторства в створенні психотехнічної комісії «Березиль» під керівництвом доктора психоневролога В. Гакебуша, мета якої — напрацювати наукові підходи до визначення придатності до акторської професії тієї чи іншої особи, як це практикувалося «за кордоном в усіх галузях інтелектуальної та фізичної праці».

Не залишився автор осторонь і роботи музейної комісії «Березиль», яка опрацювала коло питань щодо створення першого в Україні театрального музею. Слід зауважити, що на час написання статті вже було зібрано чимало матеріалів та унікальних артефактів, які характеризували розвиток театру в революційний час і в попередню епоху.

У переліку поточних питань — робота видавничої комісії, яка мала за мету організувати видання книжок і підручників з театрального мистецтва, театральних п'єс, текстів і коментарів. Планувалося також заснування театрального журналу «Технік мистецтва».

Звернувши увагу на надзвичайно цікаві та змістовні статті І. Шевченка, хоч додати до її оригінального змісту кілька суто одеських театральних краснамаччих штрихів. Цинізм джерелом доповнення до цієї теми є, безперечно, спогляди Василька, талановитого учня, однодумця і послідовника Леся Курбаса. А переліком — його книжка «Театр у відданні життя» (Київ, «Мистецтво», 1984). Підкреслюю, що ім'я Василя Степановича Василька, видатного українського режисера, актора й педагога, носить Одеський академічний український музично-драматичний театр, з яким пов'язана значна частина його творчого життя. Саме завдяки цілеспрямованій та послідовній праці В. Василька в царні збереження історичної пам'яті, вислідом якої стала поява книжки «Лесь Курбас. Спогади сучасників» (Київ, «Мистецтво», 1969), вперше за багато років замовчування ім'я нашого геніального театрального діяча, розстріляного сталінським режимом на Соляках, повернулося із небуття.

Як згадує В. Василько, за уточненою ним датою театральної студії «Березиль» була заснована в Києві 31 березня 1922 року. У 1924-у за ініціативи Л. Курбаса до Одеси були направлені його побратими і театральні

однодумці, режисери й актори С. Бондарчук і С. Мануйлович для відкриття 6-ї залом (після заснування 5-ї в Умані. — А.Г.) майстерні «Березиль». Пізніше до них приєднався режисер П. Долина.

Робота цієї творчої студії ще недостатньо досліджена істориками театру, але певну прогалину тут заповнюють матеріали публікації під назвою «Революційний театр в Одесі», вміщеної в газеті «Червоний степ» (№42 від 15 травня 1924 року). Цей часопис виходив в Одесі із 1924-го по 1930-й.

Ось це повідомлення: «Цілковита відсталість Одеси в справі театрального життя взагалі, а українського зокрема — де переживується жуйка старого часу — примусила Одеську губполітосвіту шукати засобів до оздоровлення цієї галузі життя: закликати пролетарсько-театральні установи з-поза меж Одеси... В Одесі одкривається постійна театральна майстерня «Березиль», яка буде працювати тут як філія київського центру.

Одеська майстерня розпочинає свою роботу в помешканні селянського будинку і перші місяці буде мати уданне завдання — тренувати й підготовку до майбутніх вистав, а перша вистава передбачається на вересень (сентябрь).

В подальшому майстерня має поширити свою роботу перенесенням виступів в робітничі райони, а згодом і на села.

Відділ мистецтв Губполітросвіти уже розпочав прийом заяв про вступ до майстерні. Адреса: Одеса, Баранова (б. Князівська), №10 в години — від 12 до 2».

Підпис автора — С. Бондарчук.

За спогадами В. Василька, майстерня проіснувала лише рік. За цей час було здійснено три постановки: «Джиммі Хігінс» — режисер С. Мануйлович, «Чудотворці» — режисер С. Бондарчук і «Сар» (за творами Т.Г. Шевченка) — режисер П. Долина.

Ім'я Леся Курбаса, геніально-го режисера-реформатора, талановитого актора, театрального педагога, критика, драматурга, публіциста, перекладача, тісно пов'язане з модернізацією культурного простору 1920-х років. Саме тоді, в період національно-визвольних змагань, народжувалося нове розуміння українського мистецтва, індивідуального й колективного національного самоусвідомлення, а полемічне звернення Леся Степановича до тодішньої глядацької аудиторії «приносило до театру свій мозок» залишається актуальним і донині — чи не так?

Лесь Курбас і його театр «Березиль» уособлювали модерну українську культуру і модерну Україну загалом, сам факт існування якої ставив під загрозу радянській колоніальній проекції, що здійснювалися під прикриттям так званого інтернаціоналізму, а якщо казати нинішніми словами — «русского мира».

Антон ГРИСЬКОВ, член правління Одеської обласної організації Національної спілки краєзнавців України.

НА СВІТЛИНИ: актори театру «Березиль», 1922 рік. Фото з відкритих джерел.

«І дзвонить пам'ять В наші душі...»

(Закінчення. Початок на 1-й стор.)

Цього скорботного дня, окрім виставкової експозиції — книжок, документів та плакатів, на столах на вишities рушниках — шматочки чорного хліба та зламани колокси як символи лихоліття, що спітало Україну 90 років тому. Згасає світло, звучить тужлива мелодія П'ятої симфонії Бетховена, під яку до залу заходять зі свічками двічата-бібліотекари у вишиванках...

Тетяна Ананченко, культурологиня, членкиня Національної спілки журналістів України, розпочинає церемонію:

І дзвонить пам'ять в наші душі, Б'є голосами в синю вись: Рік 33-й, у майбутнім Не повторись! Не повторись!..

Наша сьогоднішня зустріч — це своєрідний рекевієм пам'яті жертв страшного Голодомору тридцятих років минулого століття, пам'яті тих, хто мученицькою смертю пішов із життя. Коли помирає одна людина — зникають мрії, надії, сподівання сотень людей. Коли помирають мільйони — зникають цивілізації. Вшануємо пам'ять людей, замордованих голодом 32 — 33 роки, хвилинно мовчання. Низько схилимо голови перед їх світлою пам'яттю та в зажурі пом'янімо їх крихтою святого чорного хліба...

У ці скорботні дні ми згадуємо мільйони наших співвітчизників — жертв Голодомору. Цей злочин замовчувався впродовж багатьох десятиліть, — наголосила очільниця ОННБ Ірина Бірюкова. — Ми намагаємося зрозуміти, як це сталося, чому було так тихо, так моторошно тихо. Ми намагаємося шукати відповіді й давати ці відповіді. Сьогодні ми перебуваємо у просторі, сповненому документальними свідченнями Голодомору, публікації та наукових розвідок. Бібліотеки України, які містять тисячі документів, опублікованих завдяки нашим натхненним дослідникам, стають активним комунікаційним майданчиком... Щодня ми є свідками героїчних проявів спротиву наших громадян намаганням знищити людяність у людях, їхню душу, їхню здатність до опору. Сьогодні наші колеги з Харкова рятують будівлю

однієї з найбільших українських бібліотек — Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка, в якій не вціліло жодного вікна. Вся Україна об'єднує зусилля, щоб захистити ці мільйонні видань, триває збір коштів на їх порятунок. Свідчення варварських нападів на об'єкти культурної спадщини фіксуються на сайті Міністерства культури та інформаційної політики України. Іх уже понад пів тисячі, і цей перелік, на жаль, зростає. Це також є свідченням етноконфесійного Голодомору, знищення культурної спадщини української нації.

Що ми можемо протиставити цьому страшному нападowi? Можемо протиставити свій інтелект і знання, нашу підтримку захисникам України, вдячність закордонним партнерам, які надають нам можливість виборувати своє майбутнє.

Сьогодні, відкриваючи цю виставкову акцію, привертаючи увагу до ресурсів бібліотек, архівів, музеїв, ми дякуємо нашим партнерам за готовність працювати в такому незвичному форматі та демонструвати, як культурні інституції здатні посилювати одна одну, привертати увагу кожної зі своїх аудиторій до потужностей цих закладів, до можливостей вивчення цих ресурсів, до промоції результатів досліджень.

Я вірю в те, що інтелект також є потужною зброєю, зброєю, яка здобуде для нас перемогу, поруч з нашими захисниками. Тож тримаймося, борімося, виборюймо своє майбутнє і дбаймо про те, аби кожне свідчення Голодомору не було забуте, аби кожна дія, яку ми переживаємо сьогодні у борні за Україну, її культуру, її спадщину і за її майбуття, також не лишалися без уваги українського суспільства та всього світу. Дякую всім, хто прийшов. Слава Україні!

Виставку плакатів з фонду Одеського історико-краєзнавчого музею «1932 — 1933: голодомор голодом» презентував **Юрій Слюсар, заступник директора з наукової роботи цього музею.** Це найновіший і найактуальніша пересувна виставка — серія інформаційних плакатів, які дозволять наочно ознайомитися з трагічною сторінкою історії України — Голодомором 1932 — 1933 рр.

Степан Желяскос, заступник начальника відділу використання документів Національного архівного фонду, інформації, публікації та зовнішніх зв'язків Державного архіву Одеської області:

— Наш архів був одним з найперших в Україні, який почав роботу зі збирання і вивчення документальних джерел подій Голодомору. Результатом цієї роботи стало фундаментальне видання «Національна книга пам'яті Голодомору 1932 — 1933 років в Україні: Одеська область».

Володимир Мотика, економіст, громадський діяч, голова (від 1990 року) Фондуції українознавчих студій Австралії, з технічних причин не зміг особисто виступити на конференції, тому ведуча заходу зачитала надісланого ним попереднього листа: «Завжди вражала вас ваша подвійна праця над виготовленням та друкуванням фундаментального бібліографічного покажчика «Голодомор в Україні 1932 — 1933 рр.»... Висловлюю глибоку вдячність всім, хто вкладає свою зусилля в цю справу, а особливо у ваших сьогоднішніх обставинах... З початку повномасштабної російської війни проти України стараємося поширювати правдиву інформацію серед австралійців і впливати, де можемо, різними акціями, щоб спрямувати будь-яку допомогу від австралійського уряду для України».

Професор Станіслав Кульчицький:

— Мені приємно, що в Одеській національній науковій бібліотеці, яка, як і всі ми, переживає нелегкі часи, не просто згадали про 90-річчя Голодомору, а й здійснили великий провиз у вивченні цієї теми, підготувавши четвертий випуск бібліографічного покажчика. Близько 22 тисяч публікацій, присвячених Голодомору, написаних у різних країнах світу, вже зафіксовано, тепер їх можна відшукати в наукових бібліотеках та в інтернеті. Цей масив інформації зібраний для продовження вивчення Голодомору. Тепер наше завдання не просто досліджувати, а й розповідати про злочинні тоталітаризму всьому світові. Лише 16 країн визнали Голодомор геноцидом, бо боялися політичної реакції російської федерації. Тепер, коли є обґрунтовані позиції визнати рік державо-терористичним, — дорога вільна. На мою думку, тут неодмінно стануться великі зрушення.

І пан професор не помилюся. Вже 30 листопада німецький Бундестаг визнав Голодомором 1932 — 1933 років геноцидом українського народу. Європейський парламент кваліфікував Голодомором — штурний голод 1932 — 1933 років в Україні — як «спричинений зумисною політикою радянського режиму», геноцид українського народу. Отже, у листопаді — грудні 2022-го Голодомор офіційно визнали геноцидом уже 23 держави і Євросоюз.

Лариса Бур'ян, завідувачка науково-бібліографічного відділу ОННБ, заслужений працівник культури України, одна з упорядників бібліографічного покажчика «Голодомор в Україні 1932 — 1933 рр.»:

— За підтримки австралійської діаспори та американського благодійника Маріана Коця Одеса стала центром досліджень проблем Голодомору. Відповідально і почесно роботу зі створення фундаментального бібліографічного покажчика «Голодомор в Україні 1932 — 1933 рр.» взяла у той час на себе Одеська державна наукова бібліотека ім. М. Горького — нині Одеська національна наукова бібліотека. Це одна з ґрунтовних спроб всебічно висвітлити одну з найтрагічніших сторінок вітчизняної історії — великомасштабну гуманітарну катастрофу українського народу. Винагородою за роки досліджень є той факт, що Голодомор визнано геноцидом в Україні та низці держав світу і пам'ять про мільйони українців, котрі загинули від голоду в 1932 — 1933 роках, нині вшановується на офіційному рівні.

Анна Іванченко, головний бібліограф науково-бібліографічного відділу ОННБ, упорядниця четвертого випуску бібліографічного покажчика «Голодомор в Україні 1932 — 1933 рр.»:

— У четвертому випуску зібрано 3811 документів за період 2012 — 2016 років. Науковим редактором, як і попередніх трьох випусків, є шановний професор Станіслав Кульчицький, який також є автором ґрунтовних вступних статей. В оформленні обкладинки використано світліни картин Валерія Франчука, народного художника України, лауреата Національної премії України

імені Тараса Шевченка, із циклу «Розгойдані двори пам'яті». Праця складається із семи розділів. При підготовці покажчика використовувалися фонди бібліотек України та зарубіжжя, періодичні видання, інтернет-ресурси тощо. Свої матеріали передали обласні універсальні наукові бібліотеки України. Ми вдячні всім за співпрацю.

Валерій Франчук, народний художник України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, вітає аудиторію з Польщі. Найбільша трагедія українського народу в творчості митця відображена у вже згаданому циклі «Розгойдані двори пам'яті», який включає понад дев'ять сотні полотен. 72 з них передав до Музею-меморіалу Голодомору в Україні. Творче кредо Валерія Франчука: «Я творю для того, щоб люди не забували, що в них є душа. А кажуць, вона вічна...».

Художник висловив вдячність упорядникам бібліографів, які звернулися до нього з проханням використати його роботи для оформлення фундаментального покажчика «Голодомор в Україні 1932 — 1933 рр.». Він щиро задоволений від своєї причетності до такого важливого видання, а на знак вдячності бібліотеці за такий потужний меморіальний проєкт хоче передати в дарунок одну із своїх картин. Валерій Олександрович також радий з того, що зміг долучитися і до ще ширшого вшанування пам'яті жертв голодоморів — відбулася довгоочікувана його виставка в Одеському музеї західного і східного мистецтва. Таємницю про Голодомор він почув від мамі ще в дитинстві:

«Та розповідь, як ножем, увійшла мені в серце, і та ножа зостається зі мною усю життя. Я часом думаю: як же так вишло, що понад 30 років професійної діяльності мене не покидають ці образи? Я не бачив мертвих людей, але мама розповідала мені про них.

Я не пишу якихсь страшні мотиви, вони виходять у момент, коли я малюю пейзажі чи коли пишу гарні квіти, а потім з тих квітів виходять страдницькі лики людей і ніхто не запрошує мене до діалогу з ними. То важка праця фізично й духовно, але я змірився, бо воно так як ніхто не приходив до мене, чи в снах, чи наяву, а переді мною стеляться ті історичні слова, ті і очі в слюзах. Великі і тяжкі історичні мана мені розповідала. Я, як мій, так все по життю переніс і буду нести, скільки жита буду, щоб пам'ять української нації ніколи не відійшла, щоб ми не забули. Бог нам дав благодатну землю і такого проклятого сусіда...

Ми — змаріяні люди, і часом думаємо: «Ну все, минула вже та біда, ніколи вона до нас не вернеться...». Але настає лиха година і на нашу межу знову вступають чоботи чужинців, які хочуть, щоб ми не жили на цій землі, які хочуть, щоб внаслідок думка про українців зникла. Не дозволимо ім цього зробити!».

Олеся Різніків, письменник-шестдесятник, провітаний, новонавець. Його книга «Діло 33-го», складена на основі свідчень людей, які пережили ті страшні роки, переконливо доводить, що Голодомор був геноцидом українського народу:

«Колі ще я писав цю книжку, то знав, що вона відрізняється від усіх інших і є новим словом у цій темі. Я не досліджував наявних документів, не писав загальних слів про голод і його причини, про винуватців. Я вибрав з усіх книжок, які є про Голодомор, слова людей про їх, яку вони ілі під час Голодомору. Цей підхід виявився дуже продуктивним. Цей відрізок 291 позиція того, що люди ілі. Від цитую акації до ящорок. Коли людина це все читає, вона ясно бачить перед собою ту страшну зиму і весну 1933 року, коли вмирало у десять разів більше, ніж народжувалося, коли цілі села вмирали. Читачі, ознайомлюючись з цєю книжкою, кажуть, що доводиться вживати заспокійливі ліки, бо наворачтається слюзи на очі...».

Володимир ГЕНИК.

Генерал Армії УНР з Аккермана

18 січня 1878 року в родині німецьких колоністів, яка після завоювання Російською імперією Бессарабії перемістилася в Бухдацький край з далекого Ельзасу, народився один із майбутніх засновників Армії УНР та Української Держави Олександр Шайбле.

Його батько, Яків Іванович, наприкінці XIX століття володів в Аккерманському повіті майже 50 десятинами землі. А це родинна мола власність у Херсонській губернії.

Початкову освіту Олександр отримав удома, а середню — у Кишинівському реальному училищі, заснованому випускником фізико-математичного факультету Одеського (тоді — Новоросійського) університету Миколою Дмитровичем Кодрянком. Навчання там тривало сім років. Випускники реального не мали права вступати до університетів, але могли здобувати вищу освіту у технічних і військових закладах. Із випускників Кишинівського реального училища до Київського конярського піхотного училища в 1898 році Олександр Шайбле вступав не один. Разом з ним до Києва поїхали Михайло Вольський, майбутній полковник армії Української Держави, Олександр Гавдинський і Михайло Райський — старші офіцери Білої армії. Серед його однокурсників по цьому училищу були також майбутні старшини українського війська: генерал-хорунжий Олександр Пилькевич і полковники Микола Воскобойников та Леонід Савчинський.

генерали-хорунжі Армії Української Держави та УНР Олександр Рябинін-Скляренко і Павло Панченко-Кривовертенко. Прізвища однокурсників-українців я навів для того, щоб показати, що під час навчання і в училищі, і в академії майбутнього українського генерала Олександра Шайбле оточувало українське середовище. А ще слід нагадати, що після ліквідації Схід Катеринію ІІ до Бухдажу переселилося багато заporожців, які засновували там козацькі поселення.

Наступні два роки штабс-капітан Шайбле проходив цензове командування ротою 6-го гренадерського Таврійського полку, який дислокувався в Москві й вважався зразковим військовим з'єднанням. Успішно пройшовши цензові випробування, був призначений старшином ад'ютантом штабу 8-ї Сибірської стрілецької дивізії в Красноярську. Згодом — старшини офіцером для доручень

вступив до українського війська. В лютому 1918 року призначений старшиною Головного управління Генерального штабу УНР. За Гетьманату — член Військово-наукового комітету, комісії з утворення військових шкіл та академії Військового міністерства Української Держави. Брав участь у розробці закону про старшинські ранги (про запровадження звання генерала), схваленого в червні 1918-го Радою Міністрів Української Держави. Після відставки гетьмана Скоропадського підтримував уряд Директорії й напологливо відстоював закон про старшинські ранги, скасований Директорією, але пізніше відновлений за особистої ініціативи генерала Шайбле.

Наприкінці січня 1919-го Олександр Квартирмейстерство штабу 3-го Сибірського армійського корпусу в Читі. У 1913 році йому присвоєно звання підполковника і призначено старшим ад'ютантом штабу Іркутського військового округу.

Під час Першої світової війни, у 1915-у, Олександр Шайбле потрапив на Південно-Західний фронт, отримав звання полковника й до січня 1917-го очолював штаб 60-ї піхотної дивізії. Після Лютневої революції підтримував тимчасовий уряд. Командував 315-м піхотним Глхівським полком 79-ї піхотної дивізії. З осені 1917-го вже у званні генерал-майора виконував обов'язки командувача 23-м армійським корпусом до його розформування в січні 1918-го. У цей час підтримував федеративну реформу державного устрою росії з урахуванням вимог демократичних та національних сил.

Після жовтневого перевороту та проголошення незалежності Української Народної Республіки Олександр Шайбле добровільно

Перебуваючи на цих складних переомовинах, Олександр Якович важко захворів на тиф і 23 грудня 1919-го помер. Похований у Гетьманату — член Військово-наукового комітету, комісії з утворення військових шкіл та академії Військового міністерства Української Держави. Брав участь у розробці закону про старшинські ранги (про запровадження звання генерала), схваленого в червні 1918-го Радою Міністрів Української Держави. Після відставки гетьмана Скоропадського підтримував уряд Директорії й напологливо відстоював закон про старшинські ранги, скасований Директорією, але пізніше відновлений за особистої ініціативи генерала Шайбле.

У 2012 році благодійний фонд «Героїка» Білгород-Дністровського запропонував місцевій владі назвати одну з вулиць міста ім'ям знаного земляка — генерала-хорунжого Армії УНР О.Я. Шайбле. Тоді цю ініціативу відкинули. Не знайшла вона підтримки й у 2016-у, коли на виконання закону про деконунізацію української міста, містечка і села звільнилися від елементів комуністичної ідеології. Сподіваємося, що в умовах нищівної російсько-української війни білгород-дністровці так добу'ють, щоб їхня влада ухвалила рішення про увічнення пам'яті уродженця цього краю, одного із засновників українського війська у назві однієї з вулиць.

Василь ВЕЛЬМОЖКО, член Національної спілки краєзнавців України.

НА СВІТЛИНИ: члени Директорії з командним складом Армії УНР. Друга половина літа 1919 року. Кам'янець-Подільський. Зліва направо сидять: члени Директорії Ф. Швець, Головний Отаман С. Петлюра, А. Макаренко; стоять: ад'ютант Петлюри О. Доценко, начальник канцелярії М. Мирович, підполковник М. Куликівський, сотник О. Осецький (брат Наказного отамана), генерал-квартирмейстер Генштабу О. Шайбле, військовий міністр В. Петрів, вистовий Г. Швець, начальник Головної юридичної управи Армії УНР Е. Мошинський.

Два вертепи у храмі Андрія Первозванного

Не пам'ятаю такого радісного, як цьогоріч, Різдва в одеській парафії Святого апостола Андрія Первозванного Української греко-католицької церкви.

Може видатись, щонайменше, незрозумілим подібне твердження. Вже майже рік триває війна з жорстоким, ненажерним ворогом, котрий поклав собі за мету знищити нас як незалежну державу, як націю, як народ. Коли завершиться ця війна, не можуть передбачити навіть такі героїчні захисники, за яких щоразу моляться парафіяни. Але перемога наша прийде — обов'язково, й саме цією впевненістю, цією непохитною вірою окразі перейняті цьогорічне Різдво, певен, в усіх українських релігійних громадах. І є надія, що й у громадах інших конфесій в Україні, вірні яких у ці різдвяні дні своїми молитвами дякують Господу за те, що допомагає нашим воїнам зупинити ворога та гна-

ти його геть з нашої землі разом із його «руским міром», у молитвах просять Спасителя за нашу перемогу. ...Пригадується Різдво вже нині віддалених молодих часів... Празничкові скатертині сніги, заїняті простір, святковий предзв'яні — попри всілякі заборони — від єдиної на всю округу дзвіниці, чудом збереженої від варварів, який ліне попід самі небеса на честь народження Спасителя, з надією, що визволить від наруги над людськими душами, і дзвінкі дівочі голоси, й голосні вітання: «Христос народжається!» — «Славімо Його!». Й усю це святошню, радісно відлучено від густого бору неподалік, від хат, прикрашених вінчозеленим віттям, та од пагорбів на поблизу обриві, від яких починаються властиво гори. Втирлована дорога, розлогі сани, запряжені нетерплячими кіньми, вер-

шники, у святошне вбрані, й малі коліадники з торбами для подарунків... Воронячя галасливо зривається з дерев кудись подаль від цього торжества благодаті й любові... Недалеко залетіло, щоби знову посунути на нас чорними зграями...

Прожемо. Мужністю наших воїнів, нашою вірою в перемогу. Ця віра в неминучість перемоги пронизувала виступи двох вертепів у храмі Св. апостола Андрія Первозванного. Своєю щирістю та життєрадісністю привезли до своєї alma mater — а саме тут для декотрих починалась їхня дорога до Господа, коли ще не було храму за Пересипом, — учасники вертепу парафії Вознесіння Господнього, щоби привітати вертепом своїх друзів.

Господарі потіснились, утворивши невеличкий сценічний простір для бажаних гостей. Перед парафіянами

розгорнулося дійство, всі перипетії якого багато хто знає з дитинства, а дехто, може, дізнався вже у більш зрілому віці. Прекрасний вертеп цей, вигадливо та історично достовірно костюмований, з майстерними перетліннями — так, що навіть настоятель храму о. Руслан не всіх упізнав, з чудовим текстом викликані цілковитий захват і вдячні оплески.

Це був радісний, обнадійливий, навіть оптимістичний вертеп, який ще більше святковості вніс у душі параф'ян. Тихий, шасливий, лагідний усміх Діви Марії з Дитятком на руках та чуйний, схвильований і так само щасливий Йосип немовби освітили тісенький храм; страждана Україна та страждачка Рахиль, у котрої продубив дитей — це було неймовірно сучасно, до глибин щиро розчулило та посправжньому схвильовало багатьох.

Непереврешній артистизм учасників викликав справжнє захоплення. Яскраво світила провідна зоря, на її поклик пастихи вирушали в дорогу, щоби вклонитись народженню Спасителя. Й усю це разом, ще й пишна красуня-ялинка, з любов'ю прикрашена, та різдвяна шопка при ній, немовби розсунуло стіни храму, які щоразу, скільки б не прийшло сюди людей для спільної молитви, прагнуть усіх вмістити. Ну хіба це не диво!

Зі своїм вертепом виступили перед парафіянами й наймолодші виконавці. Видно було, що дітки серйозно готувалися, кожне гарненько за-

пам'ятаю свій текст, і старалося — аж на душі стало щемко. Чудовий виступ, усі були в захваті: коли виступають діти — це завжди хвилююче, надто — для батьків та наставників. А за вікном пролітали перші в цьому році сніжинки, бо як же Різдво без правдивої зими — зі снігом та легким морозцем! Без глибокої віри, без радісної надії та щирої любові!

Роман КРАКАЛІЯ.

Анонс

Всесвіт снів

Одеситам покажуть «майбутнє, яке вони воліли забути»

Три великі імерсійні театральні вистави, об'єднані єдиною історією та персонажами — загалом майже 15 годин занурення у мереживний світ снів, які так складно відрізати від реальності. Автори проекту — Театр №7 — обіцяють щемливі вистави з найближчого майбутнього: світ переможного ескапізму, де кожному жайливу реальність знайдеться своя солодка мрія. Десятки яскравих персонажів, якими легко захопитися, та заплутаний історію, в якій цікаво розбиратися.

Амбітний та масштабний проект реалізується в Одесі з третього дня повномасштабного вторгнення.

«Ми почали збирати трупою театру та штурмити виставу вже 27/02/2022. Працювали по вісім годин щодня, мабуть, протягом цілого місяця. З одного боку, це давало певне відчуття того, що ми все ще в професії, і дозволяло не зійти з глузду від побухів та повітряних триггерів, триматися одне одного. З іншого боку — це дало нам бачення того, чим ми будемо займатися, якщо (як з'ясувалося — коли) війна стане довгою», — каже Ярослав Трофімов, режисер та драматург проекту «Місто Снів».

Вистава — імерсійна, що рідкість для Одеси й України загалом. А це значить, що на глядачів чекає фізичне занурення у новий світ, 400 квадратних метрів простору для дослідження замість звичної сцени, активна взаємодія з персонажами й навіть спілкування з ними замість звичної роли «глядач-спостерігач».

Автори всесвіт «Міста Снів» планують до кінця року створити ще шість епізодів в'єси, що завершать повну історію, яка, таким чином, складатиметься із 45 годин.

Лютиме стартують і зйомки Першого в Україні театрального серіалу. В планах Театру №7 — чотири сезони по десять епізодів кожних. Дивитися серіал можна буде за щомісячною передплатою. У такому способі автори проекту планують збирати гроші для ЗСУ.

До уваги громадськості

Повідомлення про намір отримати дозвіл на викиди ТОВ «ФРАТЕЛЛІ ВАЙНЕРІ»

Основний вид діяльності ТОВ «ФРАТЕЛЛІ ВАЙНЕРІ» — виробництво виноградних вин (шампанських, напоїв на основі вина) і напоїв слабоалкогольних із плодів та виноградних соків. Розташоване за адресою: Одеска обл., Одеський р-н, смт Таїрове, вул. 40-річчя Перемоги, 1.

Для оцінки ступеню впливу викидів забруднюючих речовин в атмосферу, а також отримання дозволу на викиди проведена інвентаризація стаціонарних джерел, на підставі результатів якої розроблені документи, що обґрунтовують обсяги викидів. При роботі підприємства основними джерелами впливу на атмосферне повітря є резервуари для бродиння, спиртосховище, лінії розливу, холодильні системи, котлоагрегати та дизельгенератор. Об'єм викидів забруднюючих речовин складає близько 67 т/рік (без врахування діоксиду вуглецю). Основні забруднюючі речовини — тверді речовини, сполуки вуглецю, сірки та азоту, спирт етиловий. Ступінь впливу об'єкта на екологію незначний.

Важати недійсними втрачені оригінали: диплома УВ №796096, виданого 20 червня 1991 року (реєстраційний №11420) Одеським державним педагогічним інститутом ім. К.Д. Ушинського Замітайло Сергію Володимировичу про те, що він у 1991 році закінчив повний курс цього інституту за спеціальністю «Фізичне виховання» (кваліфікація «Учитель фізичної культури»); диплома спеціаліста (диплом про переїждзоту ДСК ВР №008414), виданого 7 червня 2000 року (реєстраційний № 39) Одеським державним економічним університетом на ім'я Замітайло Сергію Володимировичу про те, що він у 2000 році закінчив спеціальний факультет передпідготовки кадрів названого університету за спеціальністю «Фінанси» (кваліфікація «Економіст»), та аттестата про закінчення середньої школи №4 м. Роздільна Одеської області в 1985 році.

Важати недійсними втрачені оригінали свідоцтва про право власності на житло — квартиру №21 по вул. Академіка Корольова, буд. 96, м. Одеса, реєстраційний № 19-13224 від 20 квітня 2000 р., розпорядження органу приватизації №150216 від 20 квітня 2000 р., видані управлінням житлово-комунального господарства виконкому Одеської міської ради Філімову Василю Васильовичу, Єфімовій Наталії Іванівні, Єфімову Андрію Васильовичу в різних частках.

Важати недійсними втрачені оригінали свідоцтва (№4-18071) про право власності на житло — квартиру №164 по вул. Академіка Корольова, 63 у м. Одесі, розпорядження органу приватизації №163017, видані 15 червня 2001 року управлінням ЖКГ виконкому Одеської міської ради Коваленко Марії Миколаївні, Коваленко Харитині Іванівні, Ляц Віктору Миколайовичу в різних частках.

Оголошення

Дозвіл на виконання будівельних робіт

(вид рішення відповідно до частини першої статті 11 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»)

що видається спеціально уповноваженими державними органами в Одеській області.

(орган, до повноважень якого належить прийняти заходження рішення).

15. Усі зауваження і пропозиції громадськості до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля, необхідно надіслати до Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації.

Поштова адреса: 65032, м. Одеса, вул. Канатна, 83, e-mail: ecol@odessa.gov.ua, тел.: +38 (048) 728-35-05, 728-34-58.

ПОВІДОМЛЕННЯ про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля Товариство з обмеженою відповідальністю «Сільськогосподарське підприємство «Перемога», Ізмаїльський район Одеської області, код ЄДРПОУ 30704504

(повне найменування юридичної особи, код згідно з ЄДРПОУ або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи — підприємця, ідентифікаційний код або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку у паспорті) інформує про намір провадити плановану діяльність та оцінку її впливу на довкілля.

1. Інформація про суб'єкта господарювання

Юридична адреса: 68301, Одеська область, Ізмаїльський район, м. Кілія, (місцезаходження юридичної особи або місце вул. Дмитрівська, буд. 2; тел.: 098-068-97-07.

проведення діяльності фізичної особи — підприємця (поштовий індекс, адреса), контактний номер телефону).

2. Планована діяльність, її характеристика, технічні альтернативи

Планована діяльність, її характеристика.

Робочий проект «Нове будівництво. Зрошувальна система на площі 270 га ТОВ СП «Перемога» в Кілійській ОТГ Ізмаїльському районі Одеської області» передбачає ряд робіт, спрямованих на забезпечення та підтримання сталого урожайності зрошувальної земель приватної власності на островах Катенька та Машенька. Існують гідротехнічні споруди, осушувальні системи, споруди відкритої зрошувальної системи, збудовані в 60-х роках минулого століття, зруйновані та виведені з експлуатації, внаслідок чого сучасний воднофазовий та водносольовий режим ґрунтів характеризується періодами підтоплення або повного зневоднення, засоленням та осолочуванням, що унеможливило отримання гарантованих врожаїв та призвело до негативних економічних наслідків для власників земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

Технічна альтернатива 1.

Проектм зрошувальної системи на площі 270 га передбачає такі технічні заходи — водозабір з річки Дунай (внутрішні гирла Катенька та Машенька) пересувними дизельними насосними станціями — всього 3, влаштування закритої зрошувальної мережі магістральними трубопроводами з поліетиленових труб довжиною 2097,5 м, полив круговими стаціонарними машинами Western Irrigation (3 шт.).

З них на острові Машенька передбачається зрошення 95,1 га, на острові Катенька — 180,9 га.

Технічна альтернатива 2.

Технічна альтернатива 2 — застосування кругових стаціонарних ДМ «Zimmatic 800M» (3 шт.).

3. Місце провадження планованої діяльності, територіальні альтернативи.

Територіальна альтернатива 1.

В адміністративному відношенні планова діяльність буде провадитися за адресою: 68301, Одеська область, Ізмаїльський район, Кілійська територіальна громада, м. Кілія. Ділянка проектування — острови Машенька та Катенька, розташовані у внутрішній дельті річки Дунай. Будівництво зрошувальної системи передбачається на площі 270 га, з них на острові Машенька — 95,1 га, на острові Катенька — 180,9 га.

Територіальна альтернатива 2.

Територіальна альтернатива 2 не розглядалася.

4. Соціально-економічний вплив планованої діяльності

Влаштування зрошувальної системи на площі 270 га дозволить отримувати сталі гарантовані врожаї сільськогосподарських культур, унеможливить отримання критично низьких врожаїв та гарантує власникам земельних ділянок (місцеве населення м. Кілія — у кількості 100 осіб) стабільний фінансовий дохід та фактично забезпечить економічну базу їх життєдіяльності. За рахунок проведених робіт поліпшиться воднофазовий та водносольовий режим ґрунтів, що позитивно позначиться на родючості ґрунтів і в кінцевому підсумку на соціально-економічних умовах життя всього населення територіальної громади.

5. Загальні технічні характеристики, у тому числі параметри планованої діяльності (потужність, довжина, площа, обсяг виробництва тощо)

Основні технічні рішення передбачають роботи з будівництва зрошувальної системи, запропоновано відповідно до завдання на проектування, Водного кодексу України.

2. Деякі нормативні документи

Будівництво будівель та споруд не передбачається.

Проектом будівництва зрошувальної системи ТОВ «СП «Перемога» на острові Машенька площею 95,1 га та Катенька площею 180,9 га передбачаються такі види робіт:

- 1) влаштування майданчиків розміщення берегових водозаборів (пересувних дизельних насосних станцій): 1 — на о. Машенька, 2 — на о. Катенька, всього 3;
- 2) зрізання та повернення рослинного ґрунту в загальному об'ємі 3787,5 м³;
- 3) вимягання мінерального ґрунту в об'ємі 1450,0 м³;
- 4) закладання закритої мережі — магістрального трубопроводу в підготовані траншеї, у тому числі на о. Машенька — 670,5 та на острові Катенька — 1427,0 м, всього 2097,5 м;
- 5) використання для магістральних трубопроводів екологічно безпечних поліетиленових труб ПЕ 100 SDR 26 315х12,1 мм та ПЕ 100 SDR 26 355х13,6 мм (для холодного водопостачання ДСТУ EN 12201-2:2018);
- 6) влаштування гідрантів з вантузом ГВІ-315: 1 — на острові Машенька та 2 — на острові Катенька, всього 3;
- 7) влаштування колодязя переключення КС Ф 1500 мм із засувками De=300 мм та Ду=350 мм, всього 3;
- 8) встановлення дощувальних машин Western Irrigation (3 шт.), з них 1 — на о. Машенька, 2 — на о. Катенька потужністю до 498 м³/год година, що забезпечить питоому водоподалу 100 — 1000 м³/га;
- 9) система розподілу та під'єднання дощувальних машин приймається відповідно до схеми дощування.

Будівництво зрошувальної системи дозволить привести воднофазовий та водносольовий характеристики ґрунту до рівня гарантованої родючості й отримувати сталі гарантовані врожаї сільськогосподарських культур.

6. Екологічні та інші обмеження планованої діяльності за альтернативами

щодо технічної альтернативи 1

Екологічні та інші обмеження планованої діяльності встановлюються згідно із законодавством України, включаючи Водний кодекс України.

Забороняється проводити всі види гідромеханізованих робіт у період заборони на лов риби (нерест) та масового перельоту птахів. Строки заборони на лов риби у період нересту встановлюються щорічно органами рибохорони.

Забороняється проводити гідромеханізовані роботи вночі, а також у сутінках, з метою перешкоджання попадання в зону проведення робіт і подальшої загибелі моводі риби, у яких реакція у нічний режим суттєво знижена.

Роботи з будівництва зрошувальної системи необхідно проводити тільки у світлий час доби.

Не допускається потрапляння паливно-мастильних матеріалів у воду, а також у ґрунт у межах захисних смуг.

щодо технічної альтернативи 2

Ті ж, що для технічної альтернативи 1.

щодо територіальної альтернативи 1

Дотримання обмежень господарської діяльності в межах прибережної захисної смуги.

щодо територіальної альтернативи 2

Територіальна альтернатива 2 не розглядалася.

7. Необхідна еколого-інженерна підготовка і захист території за альтернативами

щодо технічної альтернативи 1

Топографо-геодезичні, інженерно-геологічні, гідрологічні, екологічні, археологічні та інші вишукувальні виконуватимуться у необхідному обсязі відповідно до чинного законодавства. Проектні рішення в розрізненні та експлуатації забезпечуватимуть раціональне використання ґрунту, будуть передбачати заходи протидії підтопленню, просядданню, активізації інших екзогенних процесів, а також охорони, відновлення, захисні та компенсаційні заходи.

щодо технічної альтернативи 2

Ті ж, що для технічної альтернативи 1.

щодо територіальної альтернативи 1

Еколого-інженерна підготовка і захист території включає планування погодження із зацікавленими службами міської ради шляхів руху будівельної техніки та транспорту будівельників територією Кілійської об'єднаної територіальної громади, а також місця їх відстою, оскільки роботи з будівництва зрошувальної системи плануються на майданчику, що примикає до сільської ради.

щодо територіальної альтернативи 2

Ті ж, що і для територіальної альтернативи 1.

8. Сфера, джерела та види можливого впливу на довкілля

щодо технічної альтернативи 1

Можливі впливи планованої діяльності в період будівництва та експлуатації на довкілля включатимуть:

Під час будівництва

Повітряне середовище: передбачається короткостроковий вплив на повітряне середовище при проведенні робіт, пов'язаних з вимяганням ґрунтів, роботою двигунів внутрішнього згорання техніки. Концентрації шкідливих речовин у повітрі не перевищуватимуть нормативів, встановлених законодавством України.

Водне середовище: не передбачає будь-якого довготривалого впливу на поверхні або підземні водні ресурси, роботи проводяться на суходолі та поза нерестовим періодом.

ґрунт: у процесі робіт з будівництва системи проводиться зрізання та повернення рослинного ґрунту та вимягання мінерального ґрунту. Негативний вплив на ґрунти є короткостроковим.

Культурна спадщина: вплив на культурну спадщину відсутній. Однак якщо на етапі проведення робіт виявляться можливі впливи на культурну спадщину, то для зменшення такого впливу Кілійська міська рада чітко дотримуватиметься вимог і положень законодавства України, зокрема частини першої статті 37 Закону України «Про охорону культурної спадщини».

Рослинний, тваринний світ, заповідні об'єкти: у зоні впливу проведення будівельних робіт об'єкти природно-заповідного фонду та території, перспективні для відведення в заповідні, у тому числі наземні, водні, відсутні. Роботи проводяться у період поза часом міграції повітряними шляхами птахів. Водні та наземні шляхи міграції, місця зимівлі, місця відпочинку під час повітряної міграції також відсутні. Будівельні роботи не спричинять негативного впливу на заповідні об'єкти, рослинний і тваринний світ.

10. Наявність підстав для здійснення оцінки трансграничного впливу на довкілля (в тому числі наявність значного негативного трансграничного впливу на довкілля та перелік держав, до яких може мати значного негативного трансграничного впливу (зачеплених держав)

Трансграничний вплив на довкілля відсутній.

11. Деталізація інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля

Плановий обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД відповідно до ст. 6 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23 травня 2017 року.

12. Процедура оцінки впливу на довкілля та можливості для участі в ній громадськості

Планована суб'єктом господарювання діяльність може мати значний вплив на довкілля і, отже, підлягає оцінці впливу на довкілля відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». Оцінка впливу на довкілля — це процедура, що передбачає:

- підготовку суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля;
- проведення громадського обговорення планованої діяльності;
- аналіз уповноваженим органом звіту з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки трансграничного впливу, іншої інформації;
- надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля, що враховує результати аналізу, передбаченого абзацом п'ятим цього пункту;
- врахування висновку з оцінки впливу на довкілля у рішення про провадження планованої діяльності, зазначеного у пункті 14 цього повідомлення.

У висновку з оцінки впливу на довкілля уповноважений орган, виходячи з оцінки впливу на довкілля планованої діяльності, визначає допустимість чи обґрунтованість проведення планованої діяльності та визна-

позитивний вплив на ґрунтове середовище.

Рослинний і тваринний світ, заповідні об'єкти: у зоні впливу об'єкта об'єкти природно-заповідного фонду та території, перспективні для відведення у заповідні, наземні, водні шляхи міграції тварин відсутні. Місця зимівлі при повітряній міграції птахів відсутні. Негативний вплив на заповідні об'єкти, рослинний і тваринний світ не чинитиметься.

Соціальне середовище: будівництво зрошувальної системи дозволить отримувати сталі гарантовані врожаї сільськогосподарських культур, унеможливить отримання критично низьких врожаїв та гарантує власникам земельних ділянок стабільний фінансовий дохід.

Вплив на техногенне середовище: реалізація проекту матиме позитивний вплив на елементи техногенного середовища шляхом доведення воднофазового та водносольового режиму ґрунту до рівня гарантованої родючості

щодо технічної альтернативи 2

Технічна альтернатива 2 — те ж, що й для технічної альтернативи 1.

щодо територіальної альтернативи 1

Позитивний вплив на соціальне та техногенне середовище.

щодо територіальної альтернативи 2

Не розглядалася.